

ZBIGNIEW ZYGLEWSKI

Uniwersytet Kazimierza Wielkiego, Bydgoszcz

Konferencja naukowa:
***Bydgoszcz w przestrzeni europejskiej. Od osady
do metropolii – główne kierunki rozwoju miasta
z perspektywy historycznej***
Bydgoszcz, 22 października 2016 roku

W 2016 roku przypadła 670. rocznica nadania praw miejskich Bydgoszczy. Z tej okazji w trakcie zebrań Polskiego Towarzystwa Historycznego Oddział w Bydgoszczy pojawiła się myśl upamiętnienia tego wydarzenia zorganizowaniem sesji naukowej. Od początku zakładano, że sesja ma obejmować całość dziejów miasta, ale też powinna mieć sprofilowany charakter. Po dłuższych dyskusjach postanowiono przyrzeć się związkom miasta z Europą na przestrzeni wieków. Chodziło o zwrócenie uwagi na wpływy ościennych krajów na rozwój miasta, recepcję prądów i idei, wymianę kulturalną, naukową czy sportową. Postulowano także podjęcie próby ukazania Bydgoszczy na mapie Europy, oddziaływania ośrodka na sąsiednie kraje. Spojrzenie na dzieje miasta z takiej perspektywy nie miało miejsca w dotychczasowej historiografii, bowiem zazwyczaj badacze koncentrują się na wewnętrznych dziejach ośrodka. Początkowo zakładano konferencję dwudniową, jednak liczba prelegentów okazała się zbyt szczupła, więc pozostano przy spotkaniu jednodniowym.

Konferencja odbyła się 22 października 2016 roku w budynku Biblioteki Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy. Do organizacji sesji, oprócz Polskiego Towarzystwa Historycznego Oddział w Bydgoszczy, przystąpił Instytut Historii i Stosunków Międzynarodowych UKW, Towarzystwo Inicjatyw Kulturalnych oraz Miasto Bydgoszcz, które sfinansowało to naukowe spotkanie.

Po powitaniu przybyłych gości przez prof. Zbigniewa Bukowskiego – Prorektora ds. Finansów i Organizacji UKW, prof. Jacka Maciejewskiego – Prodziekana ds. Nauki Wydziału Humanistycznego UKW oraz przedstawiciela władz Miasta Włodzimierza Złotnickiego z Wydziału Edukacji i Sportu, przystąpiono do obrad. Rozpoczął je dr Witold Garbaczewski, przedstawiając miejsce i rolę Bydgoszczy na mapie XVII-wiecznej Europy z perspektywy numizmatycznej. W interesującym wystąpieniu wskazał na bardzo szerokie oddziaływanie bydgoskiej mennicy na podobne przedsięwzięcia w krajach ościennych. W Niemczech czy na Węgrzech bardzo ceniono monety bite w Bydgoszczy, traktowano je jako wzorzec, naśladując je. Używano też nazwy wyprowadzonej od niemieckiego brzmienia Bydgoszczy, podkreślając tym samym jakość bitej przez siebie monety. Kolejnym referującym był prof. Zbigniew Zyglewski, a wystąpienie odnosiło się do miejsca Kanału Bydgoskiego w sieci dróg śródlądowych Europy. Referat ten jest kolejnym etapem ustaleń związanych z bydgoską drogą wodą. Do tej pory badano zazwyczaj oddziaływanie kanału na rozwój Bydgoszczy, bez szerszego spojrzenia na europejskie drogi wodne od XVIII do XXI wieku. Prof. Zbigniew Bukowski skupił się na ukazaniu Bydgoszczy jako ośrodka administracji publicznej przełomu XX i XXI wieku na tle europejskich tendencji administracyjnych. Zwrócił uwagę na odmienności w rozwoju administracji w Polsce i krajach Europy Zachodniej. W przypadku Bydgoszczy, oprócz dualizmu administracyjnego państwowo-samorządowego, wykazał, że administracja to nie tylko „centralne” urzędy zarządzające województwem, ale też instytucje różnego typu działające w ramach jednostki administracji szczebla wojewódzkiego.

Temat muzycznej Bydgoszczy poruszono w dwóch wystąpieniach. Pierwsze przyjęło szeroką chronologię, od 1446 do 1939 roku. Prof. Barbara Gogol-Drożniakiewicz skupiła się głównie na XIX stuleciu, prezentując szeroką gamę powiązań Bydgoszczy z artystami europejskiego formatu. Podkreśliła szybkie przyswajanie dzieł muzycznych powstałych w różnych krajach i ich recepcję w Bydgoszczy przez miejscowych artystów czy też nawet amatorów. Dopełnieniem był wygłoszony nieco później referat dr Aleksandry Kłaput-Wiśniewskiej o życiu muzycznym Bydgoszczy po II wojnie światowej, utrzymany w podobnym tonie jak poprzedni.

Kilku referentów poświęciło swoje wystąpienia okresowi zaboru pruskiego. Prof. Albert Kotowski podniósł problem wojska stacjonującego w tym okresie w mieście. Starł się ustalić skład narodowościowy garnizonu byd-

goskiego, zwłaszcza liczbę Polaków w wojsku niemieckim. Następnie wskazał na udział oddziałów garnizonu bydgoskiego w walkach na frontach I wojny światowej. Zwrócił uwagę, że budynki koszarowe powstałe w czasach pruskich bardzo często pełniły swoje pierwotne funkcje po dzień dzisiejszy. Dość zaskakujące ustalenia przedstawiła dr Elżbieta Nowikiewicz, opierając je na pamiętnikach niemieckich urzędników. Z ich lektury wyłania się obraz tymczasowości pobytu w Bydgoszczy tej grupy Niemców, którzy nie identyfikowali się z miastem, nie kontaktowali się z ludnością polską. Żyli niejako w izolacji, oczekując powrotu do miejsc, które tymczasowo opuścili. Zgoła inny obraz wyłonił się w wystąpieniu dr Katarzyny Grysińskiej-Jarmuły. Bydgoszcz nie była miastem uniwersyteckim, ale miała aspiracje naukowe i na wielu płaszczyznach rywalizowała z „polskim” Poznaniem, czerpiąc wzorce ze znanych ośrodków naukowych.

Jednym z tematów konferencji był bydgoski sport. Prof. Włodzimierz Jastrzębski nakreślił drogi rozwoju bydgoskiej kultury fizycznej w środowisku polskim i niemieckim, okres kształtowania się pierwszych klubów sportowych i imprez organizowanych na terenie miasta. W tej ostatniej kwestii podniesiono problem spełniania wymogów stawianych obiektom sportowym, na których rozgrywano międzynarodowe zawody sportowe. Problem Szkotów w staropolskiej Bydgoszczy jest znany w literaturze przedmiotu, mimo to zmierzyła się z nim mgr Justyna Białowąs. Starła się poszerzyć dotychczasową bazę faktograficzną poświęconą tej nacji i ukazać jej rolę w mieście. Dalsze wystąpienia dotyczyły podobnej tematyki. Prof. Andrzej Topij dał obraz niewielkiego skupiska emigracji rosyjskiej w Bydgoszczy do 1945 roku, jej miejsca na tle innych środowisk rosyjskich, a także charakterystykę ważniejszych postaci tejże emigracji. W dalszej części obrad dr Łukasz Nadolski przedstawił dzieje żołnierzy łotewskich uczestniczących po stronie niemieckiej w walkach o Bydgoszcz w 1945 roku. Pierwsze lata utrwalania nowej władzy w mieście po II wojnie światowej stanowiły temat wystąpienia dr. Marka Szymaniaka. Skupił się na ukazaniu różnego typu miejsc kaźni, liczności aparatu represji, a także stosowanych metod, przejętych od wschodniego mocodawcy.

Blok zagadnień związanych z wpływami zachodnimi na architekturę i sztukę Bydgoszczy rozpoczęła dr Iwona Jastrzębska-Puzowska. Określanie Bydgoszczy jako „mały Berlin”, Bydgoska Wenecja, „miasto-ogród” jest niewątpliwym wyznacznikiem związków architektury i urbanistyki Bydgoszczy

z Europą. Bardzo szczegółowe ustalenia pojawiły się w wystąpieniu mgr Bogny Derkowskiej-Kostkowskiej. Dokonała ona drobiazgowej charakterystyki bydgoskiego środowiska budowlanego, działającego w okresie zaboru pruskiego. Badaniami objęła architektów i majstrów budowlanych, ukazując ich pochodzenie, wykształcenie i dokonania. Natomiast dr Agnieszka Wysocka skupiła się na zaprezentowaniu detali mniej dostępnych dla ludzkiego oka, a mianowicie wewnątrz z lat międzywojennych w bydgoskich kamienicach i willach. Do dnia dzisiejszego zachowały się oryginalne elementy wystroju łazienek, korytarzy czy klatek schodowych, nawiązujące do stylu znanego w Paryżu czy Berlinie. Nie mogło zabraknąć omówienia związków bydgoskich filmowców z kinem europejskim. Tymi kwestiami zajęła się dr Joanna Szczutkowska, zaznaczając, że ustalenia mają charakter wstępny, gdyż temat ten do tej pory nie był jeszcze eksplorowany.

Obrady zakończyło wystąpienie dr Stefana Pastuszewskiego, będące próbą poszukania wspólnej płaszczyzny między różnymi związkami wyznaniowymi, w tym działającymi w Bydgoszczy, mogącej uchodzić za fundament wspólnej Europy opartej na wartościach humanistycznych. Całość obrad podsumował prof. Zbigniew Zyglewski, wskazując, że konferencja wykazała możliwości badań nad dziejami Bydgoszczy także w kontekście oddziaływań europejskich. Dostrzegalne są znaczące związki między tymi dwoma obszarami. Znane od dawna fakty z dziejów miasta pokazane na tle przemian i prądów europejskich ukazują Bydgoszcz w zupełnie innym świetle. Takie podejście pozwala także na uchwycenie dynamiki zmian, m.in. w architekturze, nawet w bardzo krótkim czasie.